

Försvarsdepartementet
Regeringskansliet
103 33 Stockholm

Er referens
Fö2022/00728

Vår handläggare
Katarina Wilhelmsen

Remissvar gällande SOU 2022:24 Materieförsörjningsstrategi - För vår gemensamma säkerhet

Sammanfattning av FOI:s synpunkter

FOI anser att kompetens som är kritisk för det militära försvaret men inte är kommersiellt efterfrågad mest ändamålsenligt långsiktigt utvecklas och förvaltas inom staten.

Ett uppdrag till FMV att se över hur små och medelstora företags möjligheter att delta i projekt som finansieras av EDF kan förbättras bör innefatta en analys av hur den svenska exportkontrollprocessen för EDF-projekt kan förenklas.

Eventuella kommande uppdrag till FOI avseende förutsättningarna för materieförsörjningen och avseende strategiska materielområden bör omformuleras enligt FOI:s förslag i detta remissvar. Vidare bör ett uppdrag avseende strategiska materielområden också omfatta att definiera kriterier för vad som utgör ett strategiskt materielområde och vad detta innebär för området i fråga. Den föreslagna finansieringen för dessa uppdrag, 1 mnkr, är långt ifrån tillräcklig, och medel behöver tillföras anslag 1:9 *Totalförsvarets forskningsinstitut* ap.1. *Försvars- och säkerhetspolitisk forskning och analys* för genomförandet.

Inledning

Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI) har – från de utgångspunkter myndigheten har att beakta – följande synpunkter och kommentarer på förslagen i betänkandet. FOI:s synpunkter nedan följer betänkandets disposition.

Avsnitt 13:6 I krig och vid krigsfara gäller särskilda prioriteringar för materieförsörjningen

I detta avsnitt framför utredningen att

”Vid krig och krigsfara ska materieförsörjningen i första hand inriktas mot det militära försvarets omedelbara och kortsiktiga operativa behov. Den långsiktigt förmågeuppbyggande verksamheten, som forskning och utveckling, prioriteras ned liksom anskaffning av ny materiel som inte har förutsättningar att bidra till krigsansträngningarna. Fokus ska läggas på åtgärder för att upprätthålla försvarets uthållighet och för att tillgänglig materiel ska kunna användas på ett ändamålsenligt sätt.”

FOI noterar att detta står i motsats till den beslutade försvarspolitiska inriktningen där det anges att *”... Det är viktigt att forskning och utveckling upprätthålls oavsett beredskapsgrad.”*¹.

Avsnitt 13:8 Försörjningslösningar ska vara uthålliga och robusta

För att uppnå försörjningssäkerhet förordar utredningen att lagring och försörjning genom statens resurser ska utgöra ett förstahandsval och avtal med näringsliv väljas i andra hand. Motiveringen bakom denna prioritering är otydlig.

Enligt FOI:s experter kan det finnas tillfällen när avtal bör väljas framför lagring. Viss materiel kan vara brett tillgänglig på den civila marknaden, som hygienartiklar och generiska värktabletter. Vissa livsmedel lämpar sig dåligt att lagra. Det kan också finnas effektivitetsskäl att välja avtal, i de fall marknaden genom utökad produktion mer än väl kan täcka uppkomna behov. Här kan goda förberedelser vara viktigare för att uppnå försörjningssäkerhet än stora lagringsutrymmen.

Avsnitt 15.1.2 Kompetens inom kritiska teknikområden

Utredningen föreslår att staten ska vidta åtgärder för att utveckla inhemsk kompetens inom teknikområden som är kritiska för det militära försvaret. Regeringen bör i ett första steg uppdraga till Försvarsmakten och FMV att tillsammans identifiera teknikområden inom vilka utvecklingen av inhemsk kompetens är kritiska för den långsiktiga förmågeutvecklingen inom det militära försvaret.

Utredningen anser att staten bör utveckla marknadens förutsättningar att tillgodose det militära försvarets behov. Utredningen noterar vidare att staten redan idag beställer uppdrag från privata företag avseende objektsberoende teknikutveckling samt konceptstudier och demonstratorer. Utredningen framhåller att sådana beställningar är av särskild vikt inom områden som är integritetskritiska eller nära kopplade till svenska behov och marknadspotentialen är liten eller osäker.

¹ Totalförsvaret 2021–2025 (Prop. 2020/21:30) sid 122.

Utredningen anser även att det kan finnas behov av att utveckla kompetensen inom framväxande teknologier, där möjligheterna till kommersialisering är osäkra. Utredningen anser vidare att det kan handla om kompetens vid små och medelstora företag, där utvecklingen av kompetens inom det aktuella området förutsätter beställningar. Utredningen anser att beställningar inom kritiska teknikområden bör öka.

FOI har synpunkter på detta förslag.

Om staten ska säkerställa långsiktig kompetens inom kritiska teknikområden där de kommersiella möjligheterna är osäkra innebär det statliga åtaganden som sträcker sig i tid fram tills att staten har behov av att nyttja kompetensen. Det innebär i många fall att staten kommer att ha långsiktiga beroenden till den utförare som har utvecklat den kritiska kompetensen.

För kunskapsbehov på kort sikt innebär detta inte något problem oavsett utförare. För att långsiktigt säkerställa kompetens som är kritisk för det militära försvaret, men inte är kommersiellt efterfrågad, anser FOI emellertid att den mest ändamålsenliga lösningen är att kompetensen utvecklas och förvaltas inom staten.

Att förlita sig på att kritisk kompetens som utvecklats vid privata företag finns gripbar då behoven uppstår är förenat med risker, även om staten har nyttjanderätt till resultaten. Exempel på risker är att företaget kan välja att avsluta verksamheten, köpas upp av utländskt ägda företag eller till och med gå i konkurs.

15.1.4 Översyn av stöd till små och medelstora företag för deltagande i EDF

Utredningen föreslår att FMV ska få i uppdrag att se över hur små och medelstora företags möjligheter att delta i projekt som finansieras av EDF kan förbättras.

FOI noterar i detta sammanhang att den svenska krigsmateriellagstiftningen, enligt uppgift, ställer högre krav på deltagande part än andra länders EDF-deltagare. Detta innebär att svenska entiteter tvingas till en mer betungande exportkontrollprocess för EDF-projekt än andra deltagare. Det svenska tillträddandet till tilldelade projekt riskerar därför att hamna i tidsbrist inför undertecknandeprocessen.

På sikt riskerar detta att motverka regeringens ambitioner på området då svenska entiteter inte längre kommer vara lika attraktiva som partners i EDF-projekt.

FOI anser därför att ett uppdrag till FMV att se över hur små och medelstora företags möjligheter att delta i projekt som finansieras av EDF kan förbättras bör

innefatta en analys av hur den svenska exportkontrollprocessen för EDF-projekt kan förenklas.

15.1.5 Innovationsprogram

Utredningen föreslår att regeringen ska uppdra till Försvarsmakten att tillsammans med Vinnova och FMV föreslå hur innovationsprogram inom teknikområden som är gemensamma för civil och militär verksamhet ska etableras och förvaltas.

FOI instämmer i att innovationsprogram enligt ovan behöver etableras.

Utredningen föreslår vidare att regeringen bör uppdra till Försvarsmakten att med stöd av FMV klargöra hur mycket medel som bör läggas på innovationsprogram för det militära försvarets behov.

FOI noterar att det redan idag finns ett innovationsprogram för det militära försvarets behov som finansieras inom ramen för anslaget 1:4 Forskning och teknikutveckling. Detta program balanseras tillsammans med övriga verksamheter inom ramen för anslag 1:4 Forskning och teknikutveckling. FOI ser inte behov av något ytterligare uppdrag till myndigheterna angående finansiering av programmet.

15.1.6 Behov av analyser och underlag

Utredningen föreslår att Regeringen bör uppdra åt FOI att utarbeta ett förslag på hur förutsättningarna för materieförsörjningen och utvecklingen inom försvarsmarknaden kan följas upp.

FOI har inga invändningar mot ett sådant uppdrag men föreslår att ett eventuellt uppdrag till FOI istället bör formuleras som att analysera utvecklingen av försvarsmarknaden och beskriva konsekvenserna för materieförsörjningen.

Utredningen föreslår även att regeringen bör uppdra åt FOI att med stöd av Försvarsmakten och FMV utarbeta metoder för att beskriva, definiera ambitionsnivåer och beräkna ekonomisk omfattning av strategiska materielområden.

FOI anser att ett uppdrag angående strategiska materielområden även bör omfatta att definiera kriterier för vad som utgör ett strategiskt materielområde samt vad detta innebär för området.

Finansieringen för dessa båda förslag föreslås utgöra totalt en årsarbetskraft² vid FOI (tabell 16.2 sid 365 samt efterföljande text) som anges vara 1 mnkr och föreslås

² Enligt FOI:s årsredovisning för 2021 är den genomsnittliga kostnaden för en årsarbetskraft ca 1,4 mnkr.

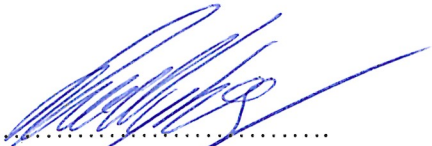
bekostas ur befintligt anslag 1:9 *Totalförsvarets forskningsinstitut ap.1. Försvars- och säkerhetspolitisk forskning och analys.*

Enligt FOI:s bedömning är denna omfattning långt ifrån tillräcklig och kan inte rymmas inom befintlig anslagsvolym med mindre att annan, högt prioriterad forskning stryks. Uppdraget angående strategiska materielområden kan uppskattningsvis genomföras som en engångssatsning med föreslagen omfattning medan uppdraget att analysera utvecklingen av försvarsmarknaden och beskriva konsekvenserna för materieförsörjningen bör vara långsiktigt och omfatta minst 5 mnkr årligen. För att kunna genomföra ett sådant långsiktigt uppdrag behöver medel tillföras anslag 1:9 *Totalförsvarets forskningsinstitut ap.1. Försvars- och säkerhetspolitisk forskning och analys.*

Särskild remissfråga att beakta implikationer för implementering av materieförsörjningsstrategin med svenskt medlemskap i Nato

Strategin omhändertar internationella perspektiv vilka kan implementeras i en Nato-kontext. Enligt FOI:s bedömning ger strategin förutsättningar för ett ändamålsenligt agerande i internationella relationer med andra länder och organisationer, således även till Nato. FOI bedömer att Materieförsörjningsstrategin bidrar statens förmåga att ta medvetna beslut inför och under ett Nato-medlemskap.

Detta remissvar har beslutats av överdirektör Lena Nyberg efter föredragning av forskningsdirektör Katarina Wilhelmsen. I handläggningen har även chefsjurist Eva Liljefors och särskild rådgivare Mikael Wiklund deltagit.

.....
Lena Nyberg

.....
Katarina Wilhelmsen

Datum
2022-10-28

Nr FOI-2022-1109

Sändlista:

Försvarsdepartementet (fo.remissvar@regeringskansliet.se)

För kännedom:

Försvarsmakten

Försvarets materielverk

Internt FOI:

Registrator

GD-sekreterare

Särskild rådgivare

Chefsjurist

Forskningsdirektör

AC